اتحادیه صادرکنندگان
فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی ایران

گزارش هفتگی
معاملات خوراک پالایشگاهی

پیوست تخصصی خوراک واحدهای هیدروکربنی

نفتا | MTBE | آیزوفید و آیزوریسایکل | حلال‌ها (۴۰۲، ۴۰۴، ۵۰۲ و ۵۰۳) | رافینیت

شناسنامه گزارش

تهیه شده در دپارتمان پژوهش و آمار اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی ایران

عنوان گزارش: گزارش هفتگی معاملات خوراک پالایشگاهی (پیوست تخصصی خوراک واحدهای هیدروکربنی)- هفته سوم آبان ۱۴۰۵

گردآوری و تدوین: مهتاب ابراهیمی

ناظر: فریدون اسعدی، هادی ابراهیمی

نوع گزارش: تحلیلی

شماره گزارش: ۱۴۰۵/۶۵۵۷۱

تاریخ انتشار: آبان ۱۴۰۵

فهرست

مقدمه ۱
۱. نفتا ۲
۱-۱. نفتا؛ پالایش نفت بندرعباس ۲
۲. MTBE ۳
۳. آیزوفید ۵
۴. آیزوریسایکل ۵
۵. حلال‌ها ۷
۵-۱. حلال ۴۰۲ ..... ۷
۵-۲. حلال ۴۰۴ ..... ۹
۵-۳. حلال ۵۰۲ ..... ۹
۵-۴. حلال ۵۰۳ ..... ۱۰
۶. رافینیت ۱۲
جمع‌بندی ۱۳

مقدمه

خوراک و محصولات میانی پالایشگاهی از حلقه‌های کلیدی زنجیره انرژی و صنایع پایین‌دستی کشور به شمار می‌روند. نوسانات این بازار می‌تواند به‌طور مستقیم بر روند تأمین مواد اولیه، برنامه‌ریزی تولید، رفتار معاملاتی فعالان صنعتی و جهت‌گیری قیمت‌ها در بخش‌های وابسته اثر بگذارد. در این میان، خوراک‌های مورد استفاده در واحدهای هیدروکربنی، از جمله نفتا، MTBE، آیزوفید و آیزوریسایکل، در کنار برش‌های حلالی و رافینیت، به دلیل نقش تعیین‌کننده در تولید هیدروکربن‌ها، سوخت‌ها، حلال‌ها و سایر محصولات پالایشی و پتروشیمیایی، از اهمیت ویژه‌ای در تحلیل‌های هفتگی بازار برخوردارند.

اهمیت بررسی این گروه از محصولات در هفته مورد بررسی، صرفاً به رفتار معاملاتی آن‌ها در بورس انرژی محدود نمی‌شود. سازمان ملی استاندارد ایران در تاریخ ۱۴۰۵/۰۳/۲۵، کد عمومی «هیدروکربن سبک/سنگین حاصل از بلندینگ» به شماره ۱۱۱۱۱۰۱۳۵ را، همراه با شرایط و ضوابط اجرایی، برای مدت سه ماه ابلاغ کرد. در این ابلاغیه، فهرستی از مواد اولیه مورد نیاز برای تولید هیدروکربن‌های مذکور ارائه شده و واحدهای تولیدی مشمول ملزم هستند محصولات خود را مطابق مواد اولیه تعیین‌شده در این فهرست تولید کنند. پس از پایان مهلت سه‌ماهه اولیه، کد عمومی مذکور مجدداً توسط سازمان ملی استاندارد ایران به مدت شش ماه تمدید شد و اعتبار آن تا تاریخ ۱۴۰۵/۱۲/۲۵ ادامه یافت. از این رو، الزامات و فهرست مواد اولیه تعیین‌شده در این کد، در دوره مورد بررسی گزارش نیز همچنان مبنای قابل استناد برای واحدهای تولیدی مشمول بوده است.

از این منظر، یکی از نقاط قوت و وجوه تمایز گزارش حاضر، بررسی بخشی از مواد اولیه و خوراکی است که در فهرست مواد اولیه مورد نیاز واحدهای تولیدکننده محصولات هیدروکربنی قرار می‌گیرند و در عین حال، به‌صورت مستمر یا نسبتاً منظم در بورس انرژی عرضه می‌شوند. اگرچه عرضه این محصولات در همه هفته‌ها استمرار کامل ندارد، تکرار نسبی عرضه آن‌ها امکان رصد دوره‌ای شرایط تأمین، میزان دسترسی واحدهای تولیدی به خوراک و تغییرات تعادل میان عرضه و تقاضا را فراهم می‌کند. بنابراین، این گزارش علاوه بر ارائه تصویری از وضعیت معاملات، می‌تواند میزان انطباق شرایط بازار خوراک با الزامات و محدودیت‌های ناشی از کد عمومی مذکور را نیز تا حدی آشکار کند.

هر یک از این خوراک تحت تأثیر مجموعه‌ای از عوامل متفاوت، از جمله سیاست‌های قیمت‌گذاری، ظرفیت و برنامه عرضه پالایشگاه‌ها، سطح تقاضای واحدهای مصرف‌کننده، تغییرات نرخ خوراک، محدودیت‌های لجستیکی، کیفیت محصول و انتظارات فعالان بازار قرار دارند. از این رو، تحلیل منظم معاملات آن‌ها می‌تواند تصویر روشن‌تری از تعادل یا عدم تعادل بازار، میزان پوشش تقاضا، پایداری عرضه، شدت محدودیت تأمین و کیفیت کشف قیمت در بورس انرژی ارائه دهد. همچنین، تفکیک میان مازاد عرضه، کسری عرضه و رقابت قیمتی، امکان ارزیابی دقیق‌تر فشارهای هزینه‌ای وارد بر واحدهای تولیدی و صنایع پایین‌دستی را فراهم می‌کند.

گزارش حاضر به‌عنوان پیوست تخصصی گزارش هفتگی معاملات خوراک پالایشگاهی، با تمرکز بر معاملات هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵، وضعیت مواد اولیه و خوراک‌های مورد نیاز واحدهای هیدروکربنی را در شش گروه اصلی شامل نفتا، MTBE، آیزوفید، آیزوریسایکل، حلال‌های ۴۰۲، ۴۰۴، ۵۰۲ و ۵۰۳ و رافینیت بررسی می‌کند. در این بررسی، روندهای

غالب بازار از منظر حجم عرضه، میزان تقاضا، نسبت پوشش تقاضا، کسری یا مازاد عرضه، شکل‌گیری رقابت قیمتی، سطح قیمت‌های معامله‌شده و رفتار معاملاتی عرضه‌کنندگان و خریداران مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

هدف از تهیه این پیوست، ارائه تصویری تحلیلی و منسجم از شرایط تأمین خوراک واحدهای هیدروکربنی در مقطع مورد بررسی و تبیین ارتباط میان وضعیت معاملات این خوراک‌ها و الزامات مطرح‌شده در کد عمومی «هیدروکربن سبک/سنگین حاصل از بلندینگ» است. این گزارش می‌تواند مبنایی برای ارزیابی دقیق‌تر وضعیت بازار، برنامه‌ریزی تأمین مواد اولیه و تصمیم‌گیری تولیدکنندگان، فعالان اقتصادی، مصرف‌کنندگان صنعتی و سیاست‌گذاران حوزه انرژی و صنایع وابسته فراهم کند.

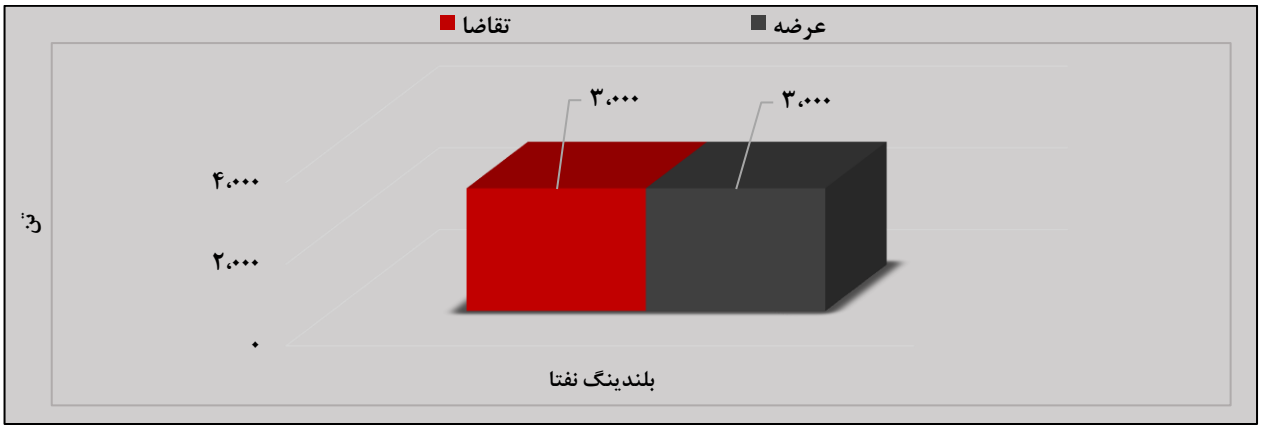
۱. نفتا

نفتا در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ تنها توسط یک تولیدکننده، پالایش نفت بندرعباس، در رینگ داخلی بورس انرژی ایران عرضه شد که در ادامه، مروری بر عملکرد این تولیدکننده در هفته مذکور خواهیم داشت.

۱-۱. نفتا؛ پالایش نفت بندرعباس

در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵، نفتای پالایشگاهی در بورس انرژی ایران تنها توسط پالایش نفت بندرعباس و در قالب بلندینگ نفتا عرضه شد. بررسی داده‌های معاملاتی نشان می‌دهد این شرکت ۳ هزار تن بلندینگ نفتا عرضه کرده است که در مقابل، دقیقاً به همین میزان تقاضا برای آن به ثبت رسید. بر این اساس، حجم تقاضای ثبت‌شده با میزان عرضه مطابقت داشت و کل عرضه انجام‌شده نیز از سوی متقاضیان پوشش داده شد. این وضعیت بیانگر تعادل میان عرضه و تقاضای بلندینگ نفتا پالایش نفت بندرعباس در هفته مورد بررسی و نبود مازاد تقاضا یا عرضه در بازار این محصول است.

شکل ۱. وضعیت عرضه و تقاضای نفتای پالایش نفت بندرعباس؛ هفته سوم آبان ۱۴۰۵

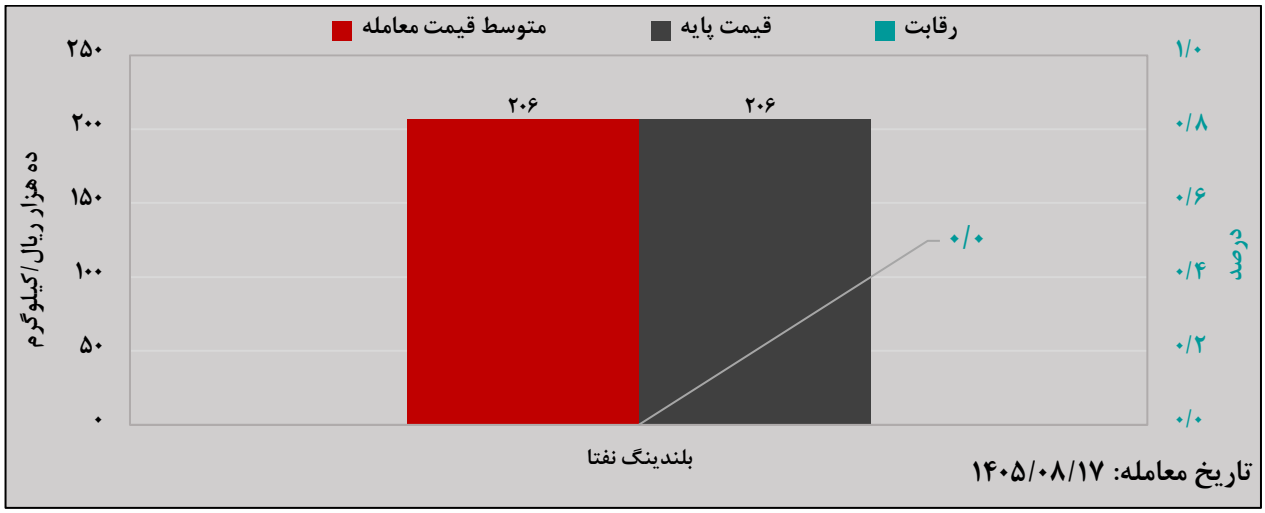

مأخذ: بورس انرژی ایران.

همچنین، بررسی قیمت پایه و وضعیت معاملات بلندینگ نفتا پالایش نفت بندرعباس در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ نشان می‌دهد که با توجه به تناسب میان حجم عرضه و تقاضای ثبت‌شده و نبود فشار تقاضا، رقابت قیمتی برای این محصول شکل نگرفت. ازاین‌رو، بلندینگ نفتا بدون رقابت قیمتی و در نهایت با قیمت پایه ۲۰۶ هزار تومان به ازای هر کیلوگرم در

بورس انرژی ایران معامله شد. بر این اساس، تعادل میان عرضه و تقاضا در هفته مورد بررسی، به تثبیت قیمت معامله در سطح نرخ پایه منجر شد.

شکل ۲. میزان رقابت قیمتی بلندینگ نفتا شرکت پالایش نفت بندرعباس؛ هفته سوم آبان ۱۴۰۵

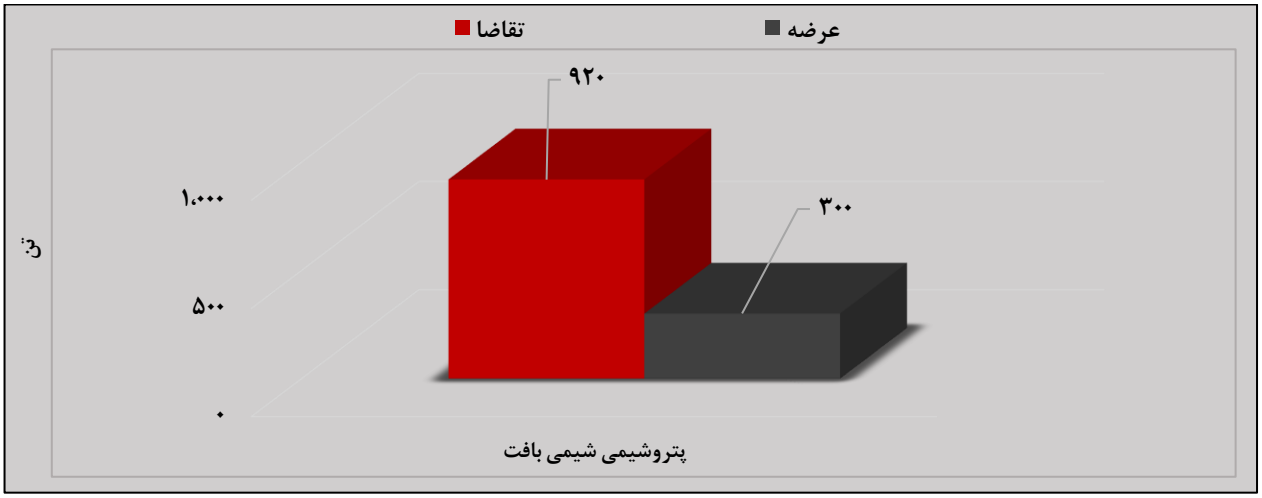
مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس انرژی ایران.

در مجموع، بررسی معاملات نفتا در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ نشان می‌دهد که بازار این محصول در رینگ داخلی بورس انرژی ایران، در عرضه انجام‌شده توسط پالایش نفت بندرعباس از تعادل کامل میان عرضه و تقاضا برخوردار بوده است. به‌طوری‌که در برابر عرضه ۳ هزار تنی بلندینگ نفتا، دقیقاً به همین میزان تقاضا به ثبت رسید و کل حجم عرضه‌شده به فروش رفت. نبود مازاد تقاضا و فشار قیمتی نیز مانع از شکل‌گیری رقابت شد و معامله در نهایت با قیمت پایه ۲۰۶ هزار تومان به ازای هر کیلوگرم انجام گرفت. بر این اساس، معاملات نفتا در هفته مورد بررسی در شرایطی باثبات و بدون نوسان قیمتی نسبت به نرخ پایه انجام شد که در آن، حجم عرضه با تقاضای ثبت‌شده بازار تناسب داشت.

۲. MTBE

در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵، شرکت پتروشیمی شیمی‌بافت MTBE را در بورس انرژی ایران عرضه کرد. بررسی داده‌های معاملاتی نشان می‌دهد این شرکت ۳۰۰ تن از این محصول را عرضه کرده است؛ درحالی‌که تقاضای ثبت‌شده برای آن به ۹۲۰ تن رسید. بر این اساس، عرضه MTBE با کسری ۶۲۰ تنی مواجه شد و حدود ۶۷ درصد از تقاضای ثبت‌شده بدون پوشش باقی ماند. این وضعیت بیانگر مازاد تقاضا و فشار تقاضای قابل‌توجه در بازار MTBE پتروشیمی شیمی‌بافت و عدم کفایت حجم عرضه برای پاسخ‌گویی به تقاضای ثبت‌شده در هفته مورد بررسی است.

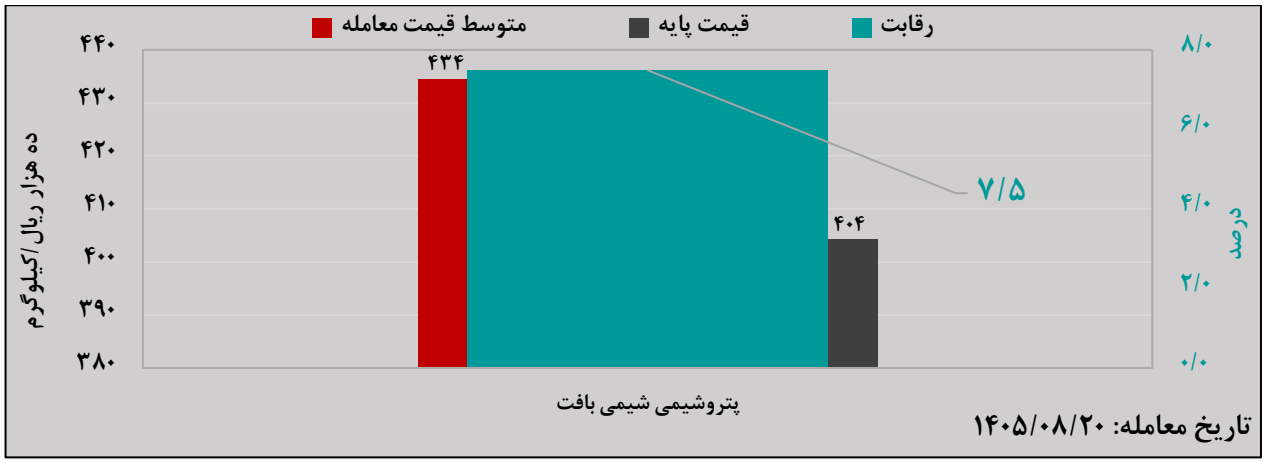
شکل ۳. وضعیت عرضه و تقاضای MTBE شرکت پتروشیمی شیمی بافت؛ هفته سوم آبان ۱۴۰۵

مأخذ: بورس انرژی ایران.

همچنین، بررسی قیمت معامله و قیمت پایه عرضه MTBE شرکت پتروشیمی شیمی‌بافت در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ نشان می‌دهد که فشار تقاضای قابل‌توجه در برابر حجم محدود عرضه، به شکل‌گیری رقابت قیمتی منجر شده است؛ به‌طوری‌که این محصول با رقابت قیمتی ۷/۵ درصدی نسبت به قیمت پایه، در نهایت با قیمت ۴۳۴ هزار تومان به ازای هر کیلوگرم در بورس انرژی ایران معامله شد. بر این اساس، در هفته مورد بررسی، مازاد تقاضا و کسری عرضه MTBE با افزایش قیمت نهایی نسبت به نرخ پایه همراه بوده است.

شکل ۴. میزان رقابت قیمتی MTBE شرکت پتروشیمی شیمی بافت؛ هفته سوم آبان ۱۴۰۵

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس انرژی ایران.

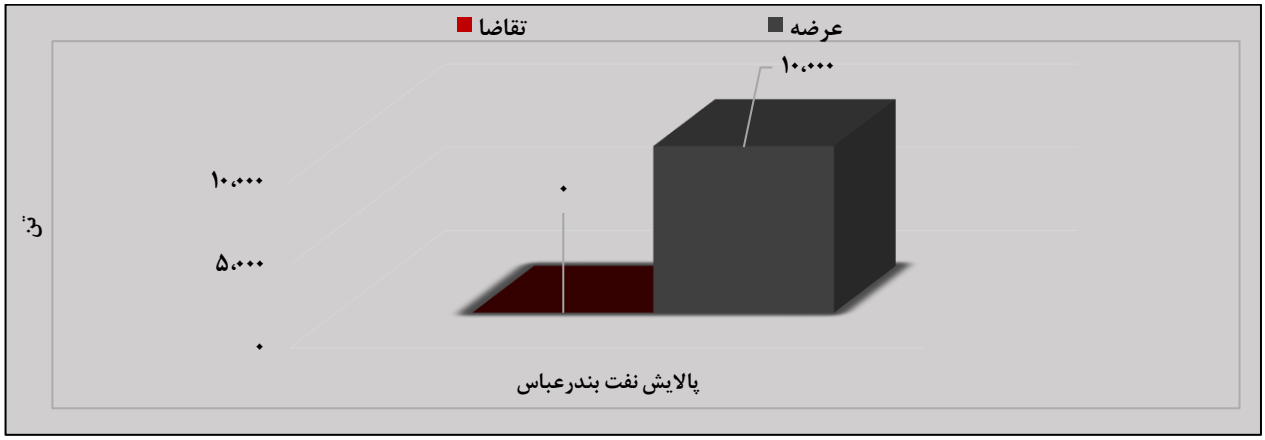
در مجموع، بررسی معاملات MTBE در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ حاکی از آن است که بازار این محصول با عدم تناسب میان ظرفیت عرضه و تقاضای ثبت‌شده مواجه بوده است. محدودیت عرضه پتروشیمی شیمی‌بافت در شرایطی که تقاضای بازار بیش از سه برابر حجم عرضه بود، موجب شد بخش قابل‌توجهی از نیاز ثبت‌شده خریداران بدون پوشش باقی بماند. نکته قابل‌توجه در این معاملات، انعکاس این عدم‌توازن در رفتار قیمتی بازار است؛ به‌گونه‌ای که برخلاف برخی عرضه‌های پالایشگاهی که مازاد تقاضا الزاماً به افزایش قیمت منجر نمی‌شود، در عرضه MTBE شیمی‌بافت فشار تقاضا با رقابت قیمتی

همراه شد. بنابراین، در هفته مورد بررسی، محدودیت عرضه نه‌تنها به عدم پاسخ‌گویی کامل به تقاضای بازار انجامید، بلکه در سازوکار کشف قیمت نیز اثرگذار بود.

۳. آیزوفید

در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵، آیزوفید در بورس انرژی ایران توسط پالایش نفت بندرعباس عرضه شد. بررسی داده‌های معاملاتی نشان می‌دهد این شرکت ۱۰ هزار تن از این محصول را عرضه کرد، اما در مقابل، هیچ‌گونه تقاضایی برای آن به ثبت نرسید. بر این اساس، کل حجم عرضه‌شده بدون متقاضی باقی ماند و بازار آیزوفید در هفته مورد بررسی با مازاد عرضه ۱۰ هزار تنی و عدم جذب عرضه از سوی خریداران مواجه شد.

شکل ۵. وضعیت عرضه و تقاضای آیزوفید شرکت پالایش نفت بندرعباس؛ هفته سوم آبان ۱۴۰۵

مأخذ: بورس انرژی ایران.

بررسی معاملات آیزوفید در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ نشان می‌دهد که به دلیل نبود تقاضا برای عرضه پالایش نفت بندرعباس، هیچ‌گونه معامله‌ای برای این محصول انجام نشد. در نتیجه، با توجه به عدم شکل‌گیری معامله، رقابت قیمتی نیز موضوعیت نداشت و عرضه این محصول صرفاً با قیمت پایه ۱۳۶ هزار تومان به ازای هر کیلوگرم در بورس انرژی ایران اعلام شد.

در مجموع، معاملات آیزوفید در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ نشان‌دهنده نبود تقاضا برای عرضه پالایش نفت بندرعباس و عدم تحقق فروش این محصول در بورس انرژی ایران است. عرضه ۱۰ هزار تنی این محصول بدون ثبت تقاضا باقی ماند و در نتیجه، هیچ معامله‌ای شکل نگرفت. بر این اساس، بازار آیزوفید در هفته مورد بررسی با مازاد عرضه کامل و فقدان تقاضای مؤثر مواجه بود و به همین دلیل، رقابت قیمتی نیز شکل نگرفت.

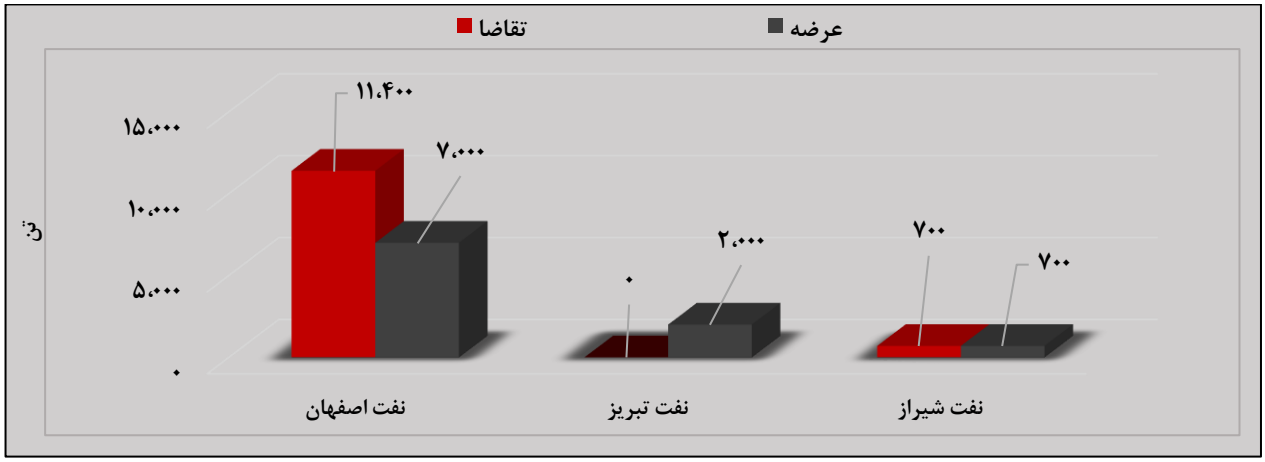
۴. آیزوریسایکل

در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵، آیزوریسایکل در بورس انرژی ایران توسط سه پالایشگاه شامل پالایش نفت اصفهان، پالایش نفت تبریز و پالایش نفت شیراز عرضه شد. بررسی داده‌های معاملاتی نشان می‌دهد پالایش نفت اصفهان با عرضه ۷ هزار

تن، بیشترین حجم عرضه این محصول را در میان پالایشگاه‌های عرضه‌کننده به خود اختصاص داده است. پس از آن، پالایش نفت تبریز و پالایش نفت شیراز به‌ترتیب ۲ هزار تن و ۷۰۰ تن آیزوریسایکل عرضه کردند.

در سمت تقاضا، بررسی معاملات نشان می‌دهد تنها عرضه پالایش نفت اصفهان با مازاد تقاضا مواجه شد؛ به‌طوری‌که در برابر ۷ هزار تن عرضه این پالایشگاه، ۱۱ هزار و ۴۰۰ تن تقاضا به ثبت رسید و کسری عرضه این محصول به ۴ هزار و ۴۰۰ تن بالغ شد. بر این اساس، حدود ۳۹ درصد از تقاضای ثبت‌شده برای آیزوریسایکل پالایش نفت اصفهان بدون پوشش باقی ماند. در مقابل، برای ۲ هزار تن عرضه پالایش نفت تبریز هیچ تقاضایی به ثبت نرسید؛ درحالی‌که عرضه ۷۰۰ تنی پالایش نفت شیراز با تقاضایی معادل کل حجم عرضه مواجه شد. بنابراین، بازار آیزوریسایکل در هفته سوم آبان‌ماه، با وجود مازاد تقاضای قابل‌توجه در عرضه پالایش نفت اصفهان، در عرضه پالایش نفت تبریز با نبود تقاضا و در عرضه پالایش نفت شیراز با تعادل میان عرضه و تقاضا همراه بود.

شکل ۶. وضعیت عرضه و تقاضای آیزوریسایکل به تفکیک تولیدکننده‌ها؛ هفته سوم آبان ۱۴۰۵

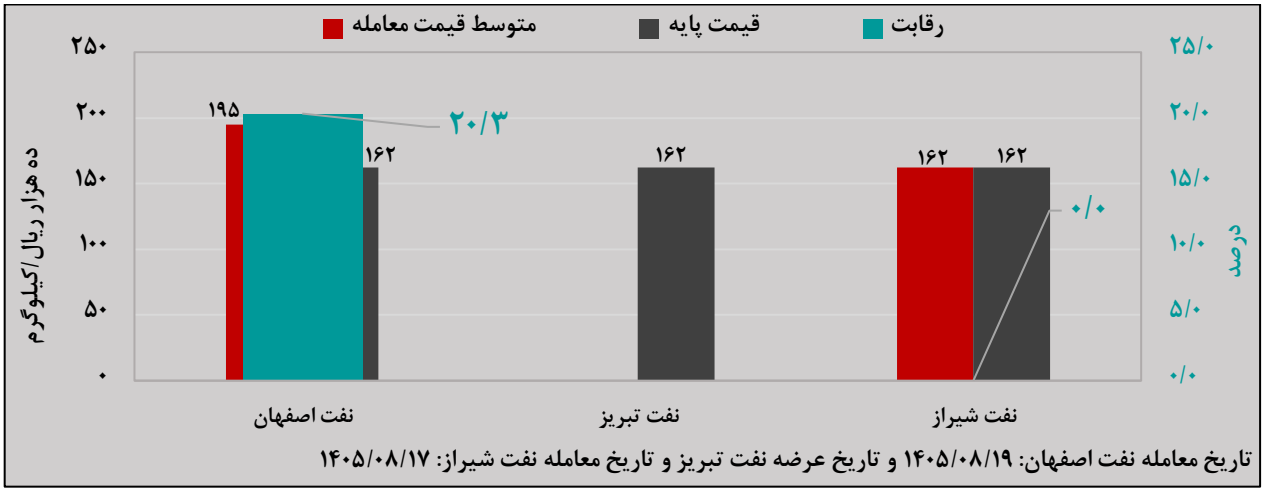

مأخذ: بورس انرژی ایران.

بررسی قیمت‌های پایه و قیمت معاملات آیزوریسایکل در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ نشان می‌دهد که متناسب با وضعیت عرضه و تقاضا، رفتار قیمتی عرضه‌های سه پالایشگاه اصفهان، شیراز و تبریز متفاوت بوده است. در این میان، آیزوریسایکل پالایش نفت اصفهان به دلیل مواجهه با مازاد تقاضا و فشار تقاضای قابل‌توجه، رقابت قیمتی ۲۰/۳ درصدی را نسبت به قیمت پایه تجربه کرد و در نهایت با قیمت ۱۹۵ هزار تومان به ازای هر کیلوگرم معامله شد.

در مقابل، عرضه آیزوریسایکل پالایش نفت شیراز، با توجه به برابری حجم تقاضا و عرضه و نبود فشار تقاضا، بدون رقابت قیمتی و در سطح قیمت پایه معامله شد؛ به‌طوری‌که قیمت نهایی این محصول ۱۶۲ هزار تومان به ازای هر کیلوگرم بود. همچنین، از آنجایی که برای عرضه ۲ هزار تنی پالایش نفت تبریز هیچ تقاضایی به ثبت نرسید و در نتیجه معامله‌ای انجام نشد؛ بنابراین، رقابت قیمتی برای این عرضه موضوعیت نداشت.

شکل ۷. میزان رقابت قیمتی آیزوریسایکل به تفکیک تولیدکننده‌ها؛ هفته سوم آبان ۱۴۰۵

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس انرژی ایران.

در مجموع، بررسی معاملات آیزوریسایکل در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ نشان می‌دهد که وضعیت بازار این محصول در میان پالایشگاه‌های عرضه‌کننده از الگوی یکسانی پیروی نکرده است. درحالی‌که عرضه پالایش نفت اصفهان با مازاد تقاضای قابل‌توجه و کسری عرضه ۴ هزار و ۴۰۰ تنی مواجه شد و این عدم‌توازن به رقابت قیمتی ۲۰/۳ درصدی انجامید، عرضه پالایش نفت شیراز در شرایط تعادل میان عرضه و تقاضا، به‌طور کامل و بدون افزایش قیمت نسبت به نرخ پایه معامله شد. در مقابل، عرضه پالایش نفت تبریز به دلیل نبود تقاضای ثبت‌شده، به معامله منجر نشد. این تفاوت نشان می‌دهد که در هفته مورد بررسی، فشار تقاضا و به‌تبع آن افزایش قیمت، عمدتاً بر عرضه پالایش نفت اصفهان متمرکز بوده و در سایر عرضه‌ها، به‌ترتیب تعادل بازار و نبود تقاضا تعیین‌کننده وضعیت معاملات بوده است.

۵. حلال‌ها

حلال‌های ۴۰۲، ۵۰۲ و ۵۰۳ در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ در بورس انرژی ایران عرضه شدند که در ادامه، وضعیت معاملات هر یک از این حلال‌ها به تفکیک تولیدکننده‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد.

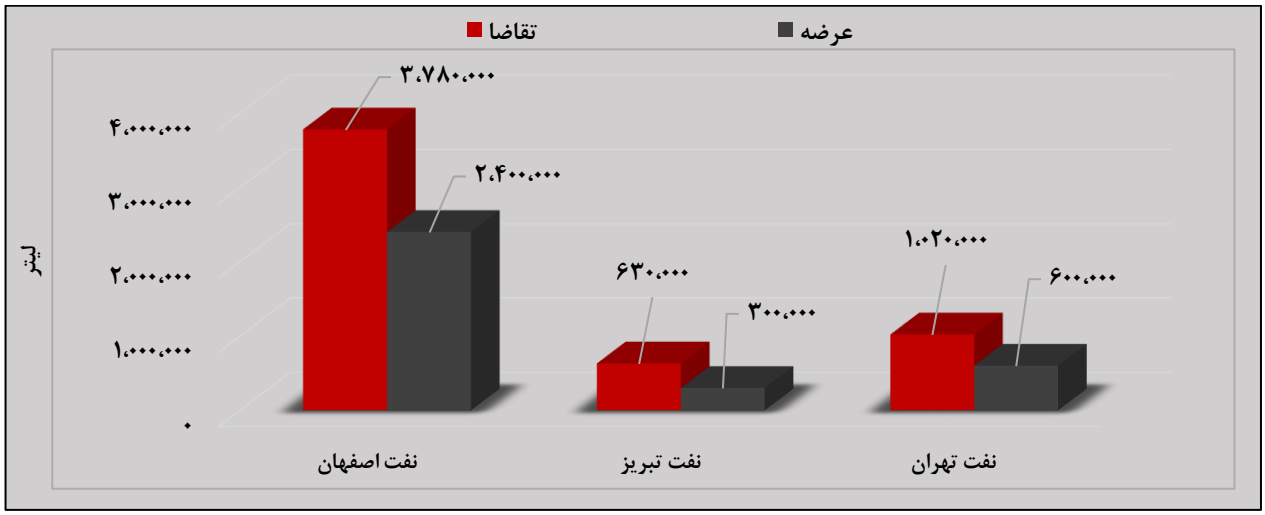
۵-۱. حلال ۴۰۲

در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵، حلال ۴۰۲ در بورس انرژی ایران توسط سه پالایشگاه شامل نفت اصفهان، نفت تبریز و نفت تهران عرضه شد. بررسی داده‌های معاملاتی نشان می‌دهد پالایش نفت اصفهان با عرضه یک‌هزار و ۸۶۰ تن (معادل ۲ میلیون و ۴۰۰ هزار لیتر)، بیشترین حجم عرضه این محصول را در میان پالایشگاه‌های عرضه‌کننده به خود اختصاص داده است. در مقابل، کمترین حجم عرضه مربوط به پالایش نفت تبریز با ۲۳۳ تن (معادل ۳۰۰ هزار لیتر) بود.

در سمت تقاضا، بررسی داده‌های معاملاتی نشان می‌دهد هر سه عرضه انجام‌شده با تقاضایی بیش از حجم عرضه مواجه شدند و در نتیجه، تمامی پالایشگاه‌های عرضه‌کننده با کسری عرضه روبه‌رو بودند. در این میان، پالایش نفت تبریز با وجود عرضه محدودتر، بیشترین فشار تقاضا را تجربه کرد؛ به‌طوری‌که حجم تقاضای ثبت‌شده برای این محصول بیش از دو برابر میزان عرضه بود. بر این اساس، بازار حلال ۴۰۲ در هفته سوم آبان‌ماه در هر سه عرضه با مازاد تقاضا و عدم کفایت حجم

عرضه برای پاسخ‌گویی به تقاضای ثبت‌شده همراه بود؛ هرچند شدت این عدم‌توازن در عرضه پالایش نفت تبریز بیشتر بوده است.

شکل ۸. وضعیت عرضه و تقاضای حلال ۴۰۲ به تفکیک تولیدکننده‌ها؛ هفته سوم آبان ۱۴۰۵

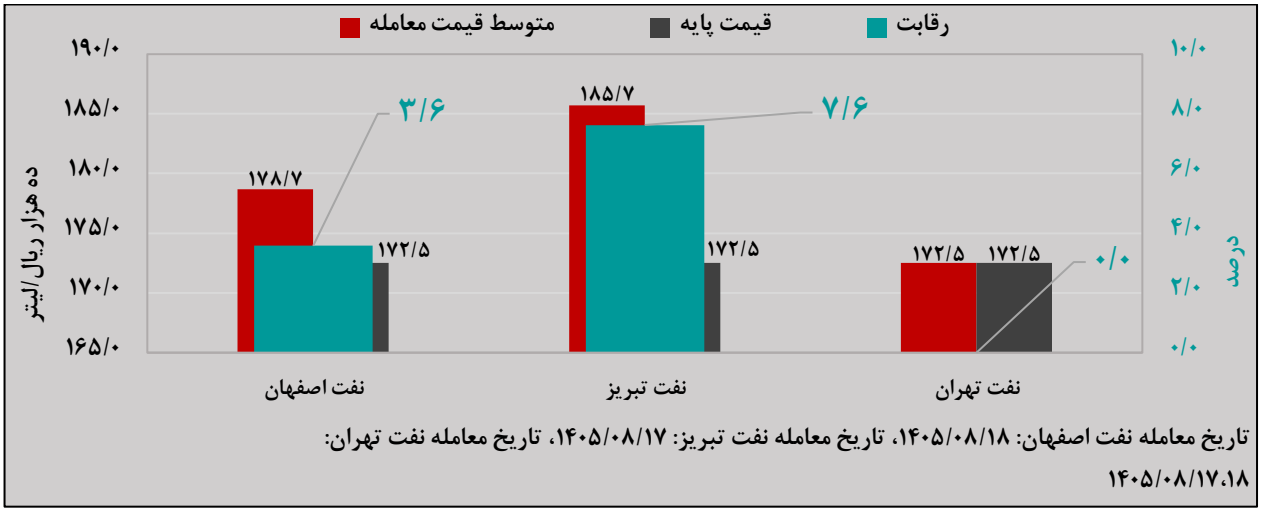

مأخذ: بورس انرژی ایران.

بررسی قیمت‌های پایه و قیمت معاملات حلال ۴۰۲ در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ نشان می‌دهد که با وجود شکل‌گیری فشار تقاضا و ثبت کسری عرضه در هر سه پالایشگاه اصفهان، تبریز و تهران، آثار این وضعیت بر رفتار قیمتی عرضه‌کنندگان یکسان نبوده است. در این میان، حلال ۴۰۲ پالایش نفت تبریز با رقابت قیمتی ۷/۶ درصدی نسبت به قیمت پایه، بیشترین میزان رقابت را در میان عرضه‌های این هفته تجربه کرد و در نهایت با قیمت ۱۸۵ هزار و ۷۰۰ تومان به ازای هر لیتر (معادل ۲۳۹ هزار و ۶۰۰ تومان به ازای هر کیلوگرم) معامله شد. همچنین، عرضه پالایش نفت اصفهان نیز با رقابت قیمتی مثبت همراه بود؛ هرچند میزان این رقابت کمتر از تبریز بوده است.

در مقابل، حلال ۴۰۲ پالایش نفت تهران، با وجود مواجهه با مازاد تقاضا و کسری عرضه، بدون رقابت قیمتی و در سطح قیمت پایه معامله شد؛ به‌طوری‌که قیمت نهایی آن ۱۷۲ هزار و ۵۰۰ تومان به ازای هر لیتر (معادل ۲۲۲ هزار و ۶۰۰ تومان به ازای هر کیلوگرم) بود. بر این اساس، معاملات حلال ۴۰۲ در هفته سوم آبان‌ماه نشان می‌دهد که وجود فشار تقاضا و کسری عرضه، لزوماً به شکل‌گیری رقابت قیمتی در تمامی عرضه‌ها منجر نشده است و عواملی فراتر از صرف عدم‌توازن عرضه و تقاضا، در تعیین رفتار قیمتی معاملات نقش داشته‌اند.

شکل ۹. میزان رقابت قیمتی حلال ۴۰۲ به تفکیک تولیدکننده‌ها؛ هفته سوم آبان ۱۴۰۵

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس انرژی ایران.

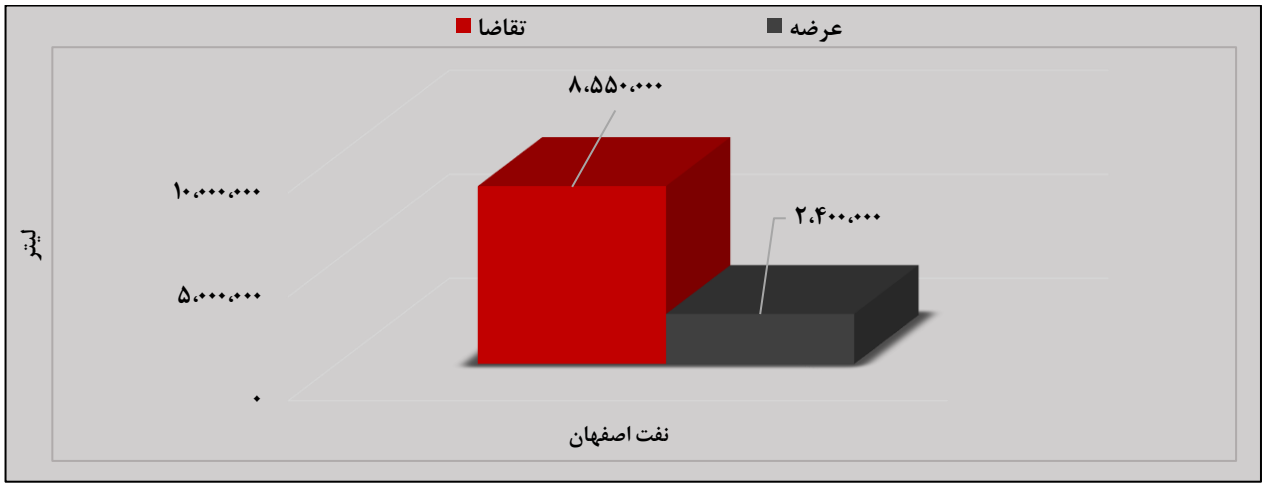
۲-۵. حلال ۴۰۴

حلال ۴۰۴ طی هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ توسط هیچ شرکتی در بورس انرژی ایران عرضه نشد.

۳-۵. حلال ۵۰۲

در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵، حلال ۵۰۲ در بورس انرژی ایران تنها توسط پالایش نفت اصفهان عرضه شد. بررسی داده‌های معاملاتی نشان می‌دهد این پالایشگاه یک‌هزار و ۸۶۰ تن از این محصول (معادل ۲ میلیون و ۴۰۰ هزار لیتر) را عرضه کرد که در مقابل، با تقاضای ۶ هزار و ۶۲۶ تنی (معادل ۸ میلیون و ۵۵۰ هزار لیتر) مواجه شد. بر این اساس، عرضه حلال ۵۰۲ پالایش نفت اصفهان با کسری ۴ هزار و ۷۶۶ تنی همراه بود و حدود ۷۲ درصد از تقاضای ثبت‌شده برای این محصول بدون پوشش باقی ماند. این میزان مازاد تقاضا نشان‌دهنده فشار تقاضای قابل‌توجه و عدم کفایت حجم عرضه برای پاسخ‌گویی به نیاز ثبت‌شده بازار این محصول در هفته مورد بررسی است.

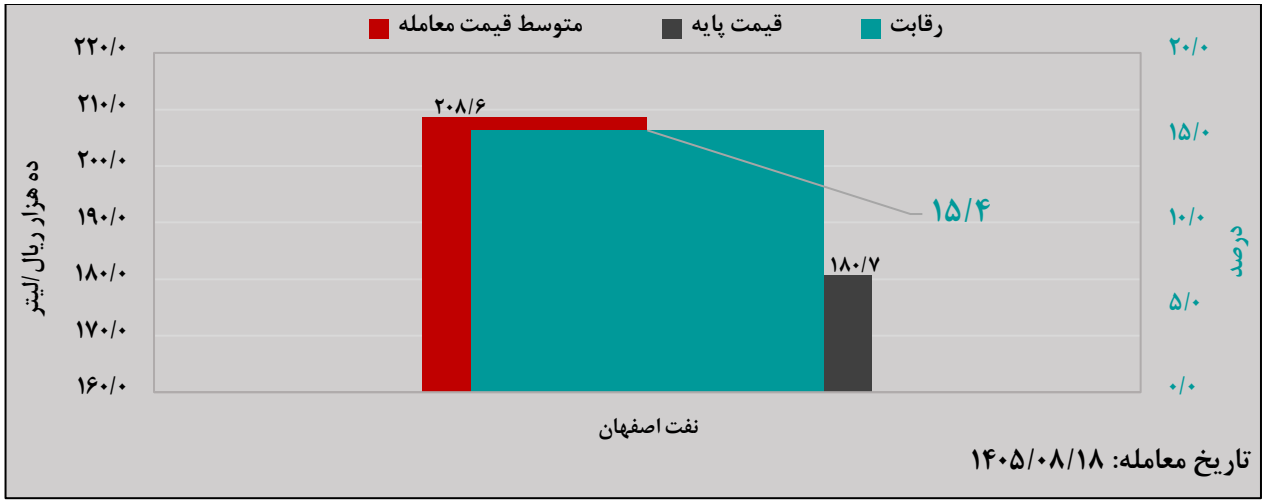
شکل ۱۰. وضعیت عرضه و تقاضای حلال ۵۰۲ شرکت پالایش نفت اصفهان؛ هفته سوم آبان ۱۴۰۵

مأخذ: بورس انرژی ایران.

همچنین، بررسی قیمت پایه و قیمت معامله حلال ۵۰۲ پالایش نفت اصفهان در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ نشان می‌دهد که فشار قابل‌توجه تقاضا در برابر حجم محدود عرضه، به شکل‌گیری رقابت قیمتی منجر شده است؛ به‌طوری‌که این محصول با رقابت ۱۵/۴ درصدی نسبت به قیمت پایه، در نهایت به نرخ ۲۰۸ هزار و ۶۰۰ تومان به ازای هر لیتر (معادل ۲۶۹ هزار و ۲۰۰ تومان به ازای هر کیلوگرم) معامله شد. بر این اساس، مازاد تقاضای قابل‌توجه و عدم پوشش بخش عمده‌ای از تقاضای ثبت‌شده، در کنار محدودیت حجم عرضه، زمینه افزایش قیمت نهایی حلال ۵۰۲ نسبت به نرخ پایه را فراهم کرده است.

شکل ۱۱. میزان رقابت قیمتی حلال ۵۰۲ شرکت پالایش نفت اصفهان؛ هفته سوم آبان ۱۴۰۵

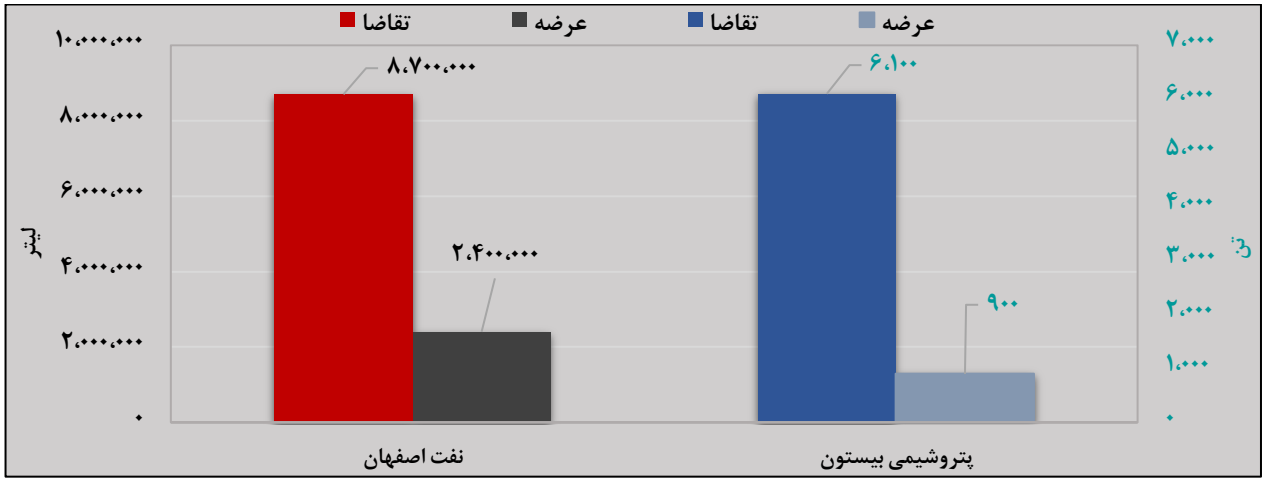
مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس انرژی ایران.

۴-۵. حلال ۵۰۳

در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵، حلال ۵۰۳ در بورس انرژی ایران توسط دو عرضه‌کننده شامل پالایش نفت اصفهان و پتروشیمی بیستون عرضه شد. بررسی داده‌های معاملاتی نشان می‌دهد پالایش نفت اصفهان با عرضه یک‌هزار و ۸۶۰ تن (معادل ۲ میلیون و ۴۰۰ هزار لیتر)، بیشترین حجم عرضه این محصول را به خود اختصاص داده است. همچنین، پتروشیمی بیستون ۹۰۰ تن از این محصول را در بورس انرژی عرضه کرد.

در سمت تقاضا، هر دو عرضه انجام‌شده با تقاضایی به‌مراتب بیشتر از حجم عرضه مواجه شدند و در نتیجه، کسری عرضه قابل‌توجهی برای هر دو عرضه‌کننده به ثبت رسید. در این میان، کسری عرضه پالایش نفت اصفهان به ۴ هزار و ۸۸۳ تن رسید و بیش از ۷۲ درصد از تقاضای ثبت‌شده برای محصول این پالایشگاه بدون پوشش باقی ماند. همچنین، پتروشیمی بیستون با ثبت کسری عرضه ۵ هزار و ۲۰۰ تنی، با عدم پوشش بیش از ۸۵ درصد از تقاضای ثبت‌شده مواجه شد. بر این اساس، بازار حلال ۵۰۳ در هفته سوم آبان‌ماه در هر دو عرضه با فشار تقاضای قابل‌توجه و عدم کفایت حجم عرضه برای پاسخ‌گویی به تقاضای ثبت‌شده همراه بود؛ هرچند شدت این عدم‌توازن، از نظر سهم تقاضای تأمین‌نشده، در عرضه پتروشیمی بیستون بیشتر بوده است.

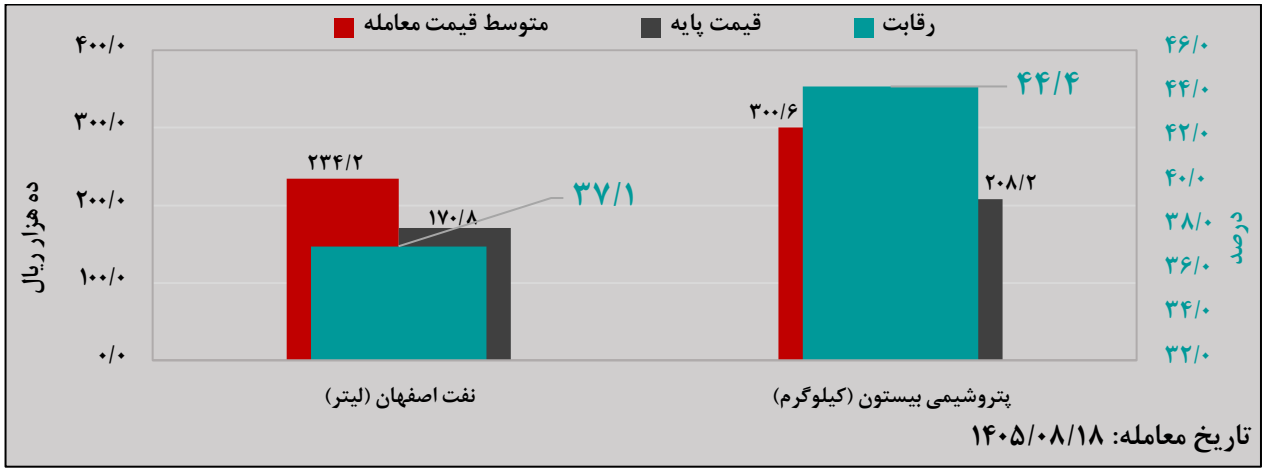
شکل ۱۲. وضعیت عرضه و تقاضای حلال ۵۰۳ به تفکیک تولیدکننده‌ها؛ هفته سوم آبان ۱۴۰۵

مأخذ: بورس انرژی ایران.

همچنین، بررسی قیمت پایه و قیمت معاملات حلال ۵۰۳ در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ نشان می‌دهد که فشار قابل‌توجه تقاضا در برابر حجم محدود عرضه هر دو عرضه‌کننده، به شکل‌گیری رقابت قیمتی قابل‌توجهی منجر شده است. در این میان، حلال ۵۰۳ پالایش نفت اصفهان با رقابت ۳۷/۱ درصدی نسبت به قیمت پایه، در نهایت به نرخ ۲۳۴ هزار و ۲۰۰ تومان به ازای هر لیتر (معادل ۳۰۲ هزار و ۲۰۰ تومان به ازای هر کیلوگرم) معامله شد. در مقابل، عرضه پتروشیمی بیستون، با توجه به شدت بیشتر فشار تقاضا، رقابت قیمتی بالاتری را تجربه کرد؛ به‌طوری‌که این محصول با رقابت ۴۴/۴ درصدی نسبت به قیمت پایه، در نهایت به قیمت ۳۰۰ هزار و ۶۰۰ تومان به ازای هر کیلوگرم به فروش رسید. بر این اساس، در هفته مورد بررسی، هر دو عرضه با افزایش قابل‌توجه قیمت نسبت به نرخ پایه همراه بودند و شدت بیشتر عدم‌توازن میان عرضه و تقاضا در عرضه پتروشیمی بیستون، با رقابت قیمتی بالاتری در این عرضه منعکس شد.

شکل ۱۳. میزان رقابت قیمتی حلال ۵۰۳ به تفکیک تولیدکننده‌ها؛ هفته سوم آبان ۱۴۰۵

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس انرژی ایران.

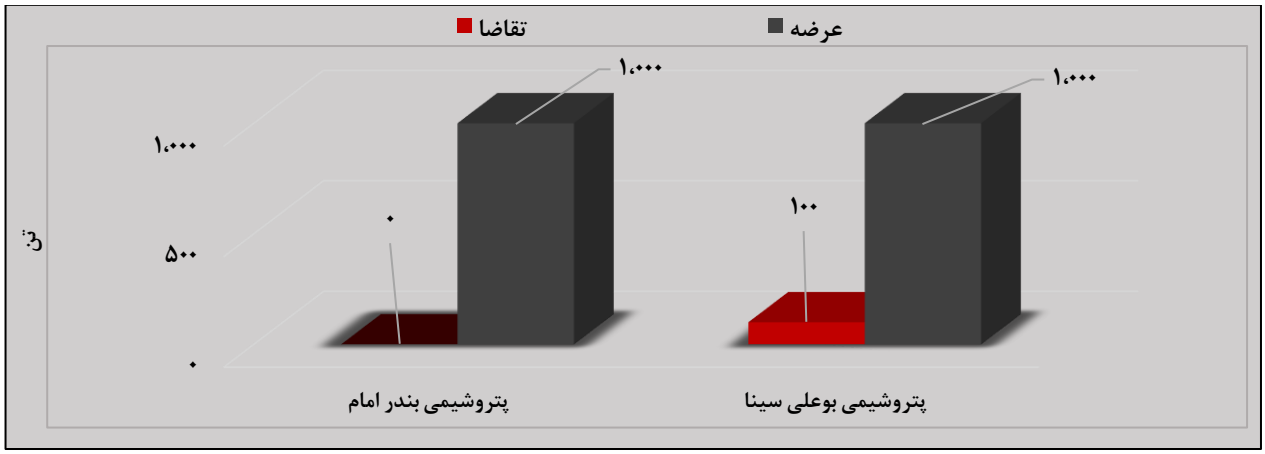
در مجموع، بررسی معاملات حلال‌های پالایشگاهی در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ نشان می‌دهد که بازار این گروه از محصولات، به‌ویژه در حلال‌های ۵۰۲ و ۵۰۳، تحت تأثیر محدودیت عرضه و فشار قابل‌توجه تقاضا قرار داشته است. در بازار

حلال ۴۰۲، اگرچه هر سه عرضه با مازاد تقاضا مواجه بودند، اما تفاوت در رفتار قیمتی نشان داد که کسری عرضه لزوماً به رقابت قیمتی در تمامی معاملات منجر نمی‌شود؛ به‌طوری‌که عرضه پالایش نفت تهران بدون رقابت و در سطح قیمت پایه معامله شد، درحالی‌که عرضه‌های اصفهان و تبریز رقابت قیمتی را تجربه کردند. در مقابل، حلال‌های ۵۰۲ و ۵۰۳ با کسری عرضه قابل‌توجه و عدم پوشش بخش عمده‌ای از تقاضای ثبت‌شده همراه بودند که این وضعیت در افزایش قیمت نهایی معاملات و شکل‌گیری رقابت‌های قیمتی چشمگیر، به‌ویژه در عرضه پتروشیمی بیستون برای حلال ۵۰۳، منعکس شد. از سوی دیگر، عدم عرضه حلال ۴۰۴ امکان ارزیابی وضعیت معاملاتی آن را در دوره مورد بررسی فراهم نکرد. برآیند این تحولات حاکی از آن است که محدودیت عرضه در کنار شدت فشار تقاضا، از عوامل مؤثر بر شکل‌گیری رقابت قیمتی در بازار حلال‌ها بوده است؛ هرچند میزان اثرگذاری این عوامل در محصولات و عرضه‌کنندگان مختلف یکسان نبوده است.

۶. رافینیت

در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵، رافینیت در بورس انرژی ایران توسط دو شرکت پتروشیمی بندر امام و پتروشیمی بوعلی‌سینا عرضه شد. بررسی داده‌های معاملاتی نشان می‌دهد هر یک از این شرکت‌ها یک‌هزار تن از این محصول را عرضه کرده‌اند؛ با این تفاوت که تنها برای عرضه پتروشیمی بوعلی‌سینا، ۱۰۰ تن تقاضا به ثبت رسید، درحالی‌که عرضه پتروشیمی بندر امام با نبود تقاضا مواجه شد. بر این اساس، از مجموع ۲ هزار تن رافینیت عرضه‌شده، تنها ۱۰۰ تن با تقاضای ثبت‌شده مواجه شد و برای یک‌هزار و ۹۰۰ تن باقی‌مانده تقاضایی وجود نداشت. این وضعیت نشان‌دهنده تداوم ضعف سمت تقاضا در بازار رافینیت و عدم استقبال مؤثر از عرضه‌های این محصول در بورس انرژی ایران طی هفته مورد بررسی است.

شکل ۱۴. وضعیت عرضه و تقاضای رافینیت به تفکیک تولیدکننده‌ها؛ هفته سوم آبان ۱۴۰۵

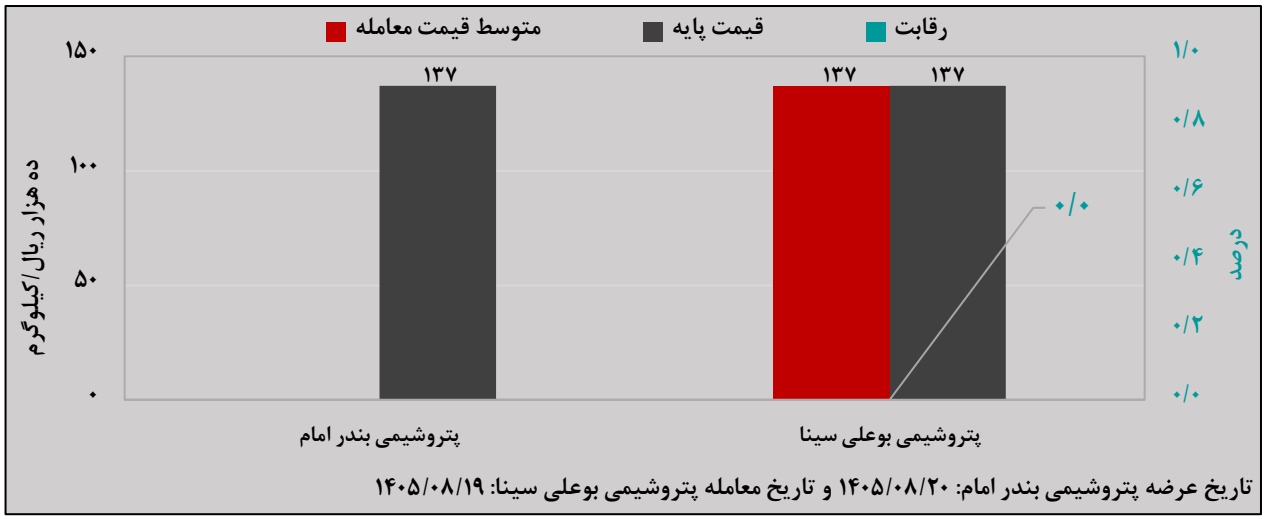

مأخذ: بورس انرژی ایران.

همچنین، بررسی قیمت‌های پایه و وضعیت معاملات رافینیت در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ نشان می‌دهد که با وجود ثبت تقاضا برای عرضه پتروشیمی بوعلی‌سینا، حجم تقاضای این محصول در مقایسه با میزان عرضه محدود بوده و فشار تقاضایی در بازار آن شکل نگرفته است. ازاین‌رو، رافینیت این شرکت بدون رقابت قیمتی و در نهایت با قیمت پایه ۱۳۷ هزار تومان به ازای هر کیلوگرم معامله شد. در مقابل، برای عرضه رافینیت پتروشیمی بندر امام هیچ تقاضایی به ثبت نرسید و در نتیجه، معامله‌ای برای این محصول انجام نشد؛ بنابراین، رقابت قیمتی نیز برای این عرضه موضوعیت نداشت. بر این

اساس، معاملات رافینیت در هفته مورد بررسی، ضمن تداوم ضعف سمت تقاضا، صرفاً به عرضه پتروشیمی بوعلی‌سینا و آن هم بدون افزایش قیمت نسبت به نرخ پایه محدود شد.

شکل ۱۵. میزان رقابت قیمتی رافینیت به تفکیک تولیدکننده‌ها؛ هفته سوم آبان ۱۴۰۵

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس انرژی ایران.

در مجموع، بررسی معاملات رافینیت در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ نشان می‌دهد که بازار این محصول همچنان با ضعف محسوس سمت تقاضا مواجه بوده است؛ به‌طوری‌که از مجموع ۲ هزار تن عرضه‌شده توسط پتروشیمی بندر امام و پتروشیمی بوعلی‌سینا، تنها برای ۱۰۰ تن از عرضه بوعلی‌سینا تقاضا ثبت شد و صرفاً همین میزان نیز بدون رقابت قیمتی و در سطح قیمت پایه به معامله رسید. در مقابل، عرضه پتروشیمی بندر امام به دلیل نبود تقاضا، هیچ‌گونه معامله‌ای را تجربه نکرد. بر این اساس، محدود بودن تقاضای ثبت‌شده و نبود فشار تقاضا در عرضه‌های انجام‌شده، مانع از شکل‌گیری رقابت قیمتی در بازار رافینیت شد و نشان داد که در هفته مورد بررسی، حجم عرضه همچنان به‌مراتب بیش از تقاضای مؤثر بازار بوده است.

جمع‌بندی

بررسی معاملات هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ در بورس انرژی ایران نشان می‌دهد که بازار خوراک‌ها و محصولات میانی مورد بررسی، از نظر توازن عرضه و تقاضا و نحوه شکل‌گیری قیمت‌ها، با شرایط متفاوتی در گروه‌های مختلف محصول مواجه بوده است. در برخی محصولات، از جمله آیزوفید و رافینیت، ضعف تقاضا و عدم جذب بخش عمده عرضه‌ها مشهود است؛ در مقابل، در گروهی دیگر از محصولات، محدودیت عرضه در برابر تقاضای ثبت‌شده به ایجاد کسری عرضه و افزایش قیمت معاملات منجر شده است. با این حال، داده‌های معاملاتی نشان می‌دهد که مازاد تقاضا به‌تنهایی تضمین‌کننده شکل‌گیری رقابت قیمتی نیست و رفتار قیمت‌ها، متناسب با شرایط هر محصول و عرضه‌کننده، تفاوت دارد. در ادامه، وضعیت هر یک از گروه‌های اصلی محصولات از منظر شرایط تأمین، میزان عدم‌توازن بازار و پیامدهای قیمتی بررسی می‌شود.

۱. نفتا

بازار نفتا در هفته مورد بررسی، در عرضه بلندینگ نفتای پالایش نفت بندرعباس، از تعادل میان عرضه و تقاضا برخوردار بود. برابری حجم عرضه و تقاضای ثبت‌شده نشان داد که در این عرضه، محدودیتی از منظر پاسخ‌گویی به تقاضای ثبت‌شده وجود نداشته است. همچنین، نبود مازاد تقاضا مانع از شکل‌گیری رقابت قیمتی شد و معامله در سطح قیمت پایه انجام گرفت. بنابراین، نفتا در میان محصولات بررسی‌شده، نمونه‌ای از بازاری بود که در آن تناسب حجم عرضه با تقاضا به تثبیت قیمت در سطح پایه انجامید.

۲. MTBE

در مقابل، بازار MTBE با محدودیت عرضه و فشار تقاضای قابل‌توجه مواجه بود. عرضه ۳۰۰ تنی پتروشیمی شیمی‌بافت در برابر ۹۲۰ تن تقاضای ثبت‌شده، موجب شد بخش عمده‌ای از تقاضای بازار بدون پوشش باقی بماند. این عدم‌توازن علاوه بر ایجاد کسری عرضه، در رفتار قیمتی معامله نیز منعکس شد و رقابت ۷/۵ درصدی نسبت به قیمت پایه را به همراه داشت. از این منظر، معاملات MTBE نشان‌دهنده تأثیر هم‌زمان محدودیت عرضه بر میزان تأمین تقاضا و سطح قیمت نهایی بود.

۳. آیزوفید

بازار آیزوفید در هفته سوم آبان‌ماه با شرایطی متفاوت از محصولات دارای فشار تقاضا مواجه شد. عرضه ۱۰ هزار تنی پالایش نفت بندرعباس بدون ثبت حتی یک تن تقاضا باقی ماند و در نتیجه، هیچ معامله‌ای برای این محصول شکل نگرفت. این وضعیت را نمی‌توان صرفاً به‌عنوان عدم تعادل مقطعی میان حجم عرضه و تقاضا تلقی کرد؛ زیرا در دوره مورد بررسی، اساساً تقاضای ثبت‌شده‌ای برای عرضه انجام‌شده وجود نداشت. بنابراین، مسئله اصلی در بازار آیزوفید، نه محدودیت عرضه، بلکه فقدان تقاضای مؤثر برای محصول عرضه‌شده بود.

۴. آیزوریسایکل

بازار آیزوریسایکل برخلاف آیزوفید، از الگوی یکسانی در میان عرضه‌کنندگان برخوردار نبود. عرضه پالایش نفت اصفهان با مازاد تقاضای ۴ هزار و ۴۰۰ تنی و رقابت قیمتی ۲۰/۳ درصدی همراه شد؛ درحالی‌که عرضه پالایش نفت شیراز در شرایط تعادل میان عرضه و تقاضا و بدون رقابت قیمتی معامله شد. از سوی دیگر، عرضه پالایش نفت تبریز به دلیل نبود تقاضای ثبت‌شده، به انجام معامله منجر نشد. این پراکندگی در وضعیت معاملات نشان می‌دهد که ارزیابی بازار آیزوریسایکل در سطح کلی محصول، به‌تنهایی نمی‌تواند شرایط واقعی تأمین را نشان دهد و بررسی عملکرد عرضه‌کنندگان به تفکیک، برای شناسایی کانون‌های فشار تقاضا و محدودیت تأمین ضروری است.

۵. حلال‌ها

بازار حلال‌ها در هفته سوم آبان‌ماه، بیش از سایر گروه‌ها، تفاوت در شدت عدم‌توازن عرضه و تقاضا و نحوه انعکاس آن در قیمت معاملات را نشان داد. در حلال ۴۰۲، هر سه عرضه با کسری عرضه مواجه بودند، اما این وضعیت الزاماً به رقابت قیمتی در تمامی معاملات منجر نشد؛ به‌طوری‌که عرضه‌های اصفهان و تبریز با رقابت همراه شدند، اما محصول پالایش نفت تهران در سطح قیمت پایه معامله شد. در حلال ۵۰۲، محدودیت عرضه پالایش نفت اصفهان در برابر تقاضای قابل‌توجه، به عدم پوشش حدود ۷۲ درصد تقاضای ثبت‌شده و رقابت قیمتی ۱۵/۴ درصدی انجامید. این شرایط در حلال ۵۰۳ شدت

بیشتری داشت؛ به‌گونه‌ای که هر دو عرضه اصفهان و پتروشیمی بیستون با کسری قابل‌توجه مواجه شدند و رقابت قیمتی آن‌ها به‌ترتیب به ۳۷/۱ و ۴۴/۴ درصد رسید. در مقابل، حلال ۴۰۴ در این هفته عرضه‌ای نداشت و ازاین‌رو امکان ارزیابی وضعیت معاملاتی آن فراهم نشد. در مجموع، داده‌های این گروه نشان می‌دهد که محدودیت عرضه در حلال‌های ۵۰۲ و ۵۰۳، به‌ویژه در عرضه پتروشیمی بیستون، با فشار قیمتی بیشتری همراه بوده است؛ درحالی‌که در حلال ۴۰۲، تفاوت رفتار قیمتی عرضه‌کنندگان بیانگر آن است که شدت کسری عرضه به‌تنهایی تعیین‌کننده میزان رقابت نیست.

۶. رافینیت

رافینیت نیز در هفته مورد بررسی با ضعف محسوس سمت تقاضا مواجه بود. از مجموع ۲ هزار تن عرضه‌شده توسط پتروشیمی بندر امام و پتروشیمی بوعلی‌سینا، تنها ۱۰۰ تن تقاضا برای محصول بوعلی‌سینا به ثبت رسید و همین میزان نیز بدون رقابت قیمتی و در سطح قیمت پایه معامله شد. در مقابل، عرضه پتروشیمی بندر امام به دلیل نبود تقاضا، هیچ‌گونه معامله‌ای را تجربه نکرد. بنابراین، برخلاف محصولاتی که محدودیت عرضه و فشار تقاضا عامل اصلی تحولات معاملاتی آن‌ها بود، در بازار رافینیت، مسئله اصلی عدم تناسب حجم عرضه با تقاضای مؤثر و پایین بودن میزان جذب عرضه‌ها بود.

برآیند معاملات هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ نشان می‌دهد که بازار خوراک‌ها و محصولات میانی مورد بررسی، با دو وضعیت متمایز روبه‌رو بوده است: از یک‌سو، در محصولاتی مانند MTBE و به‌ویژه حلال‌های ۵۰۲ و ۵۰۳، محدودیت عرضه در برابر تقاضای ثبت‌شده، به شکل‌گیری کسری عرضه و افزایش قیمت معاملات منجر شده و می‌تواند تأمین به‌موقع مواد اولیه را برای مصرف‌کنندگان این محصولات با چالش مواجه کند؛ از سوی دیگر، در محصولاتی نظیر آیزوفید و رافینیت، نبود یا ضعف تقاضای مؤثر موجب شده است بخش قابل‌توجهی از عرضه‌ها بدون معامله باقی بماند. آیزوریسایکل نیز وضعیتی بینابینی داشته و تفاوت عملکرد عرضه‌کنندگان در آن، ضرورت بررسی بازار به تفکیک تولیدکننده را برجسته می‌کند. نکته مهم در ارزیابی این تحولات آن است که نه مازاد تقاضا در همه موارد به رقابت قیمتی منجر شده و نه عرضه کامل یک محصول الزاماً به معنای وجود تقاضای مازاد است؛ ازاین‌رو، تحلیل شرایط تأمین باید بر پایه بررسی هم‌زمان حجم عرضه، تقاضای ثبت‌شده، معاملات قطعی و رفتار قیمتی صورت گیرد. با توجه به قرار گرفتن بخشی از این محصولات در فهرست مواد اولیه مرتبط با کد عمومی «هیدروکربن سبک/سنگین حاصل از بلندینگ»، استمرار رصد این بازارها از منظر کفایت عرضه، قابلیت دسترسی به خوراک و نوسانات قیمت، برای ارزیابی شرایط فعالیت واحدهای هیدروکربنی و برنامه‌ریزی تأمین مواد اولیه آن‌ها اهمیت ویژه‌ای دارد.

About us

The section of oil, gas and petro-chemistry is the up-most and first industrial vantage of the country and the pivot of the Economy of Iran. Regarding the importance of this section and the need for coordinating and organizing the most active people in the field of production and exporting oil, gas, and petrochemical products, some forethoughtful and job- makers in the private section of the country decided to come together to fight against the threats by using the opportunity of mass intelligence and potentials.

2023 Iranian Oil, Gas and Petrochemical products exports' association All Rights Reserved.

OPEX Publications

Website: http://www.opex.ir

Contact information: http://www.opex.ir/en/aboutus/contactus